

BCB viert feestelijk afscheid van 2016 in de Pauluskerk

‘Schwingt freudig euch empor’, BWV 36

Zaterdagmiddag 26 november markeert de Bach Cantorij Baarn met haar laatste optreden dit jaar het afscheid van 2016. De BCB voert tijdens de vesper in de Pauluskerk op de Brink o.a. cantate 36 uit. Als vocale solisten treden aan Martha Bosch, sopraan, Annette Stallinga, alt, Harry van Berne, tenor, en Johan Vermeer, bas. Solisten, koor en orkest van de cantorij staan onder leiding van Anthony Scheffer.

BWV 36

Het zal de trouwe bezoeker van de cantatediensten niet ontgaan zijn: heel wat cantates van J.S. Bach bevatten teksten waarin onheil, ellende, zonde, het menselijk tekort en dood de boventoon voeren. Maar gelukkig, in **Schwingt freudig euch empor** (verheft u met vreugde) even helemaal niets van al deze aardse treurigheid. Alles in deze cantate draait immers om de naderende komst van de heer der heerlijkheid, de ware vredevorst. Wel even iets anders dan sommige wereldleiders van nu.

Duurzaam hergebruik

Voordat Bach deze kerkelijke cantate uitvoerde op 2 december, de eerste adventzondag van 1731, had hij delen van de cantate al lang en breed ingezet voor wereldlijke gelegenheden. Citeren uit of parafaseren van eigen werk was eerder regel dan uitzondering in Bachs tijd. En waarom ook niet! Wat goed is verdient keer op keer gehoord te worden.

De ontstaansgeschiedenis van BWV 36 laat zo'n economisch hergebruik ook zien. Wel vijf keer bewerkte Bach het origineel van 1725 om bij de uiteindelijke tweedelige versie voor de eerste zondag van Advent uit te komen die aanstaande zaterdag klinken zal. Openingskoor en aria's bleven behouden, maar wel met talrijke verbeteringen en tekstwijzigingen. Feitelijk zijn voor de kerkelijke cantate 36 alleen vier koralen aan de eerder gecomponeerde delen toegevoegd, namelijk Martin Luthers adventlied *Nunn komm, der Heiden Heiland* (1524) voor sopraan- en altsolist (2) en het slotkoraal van het eerste deel *Zwingt die Saiten in Cythara* (4) gebaseerd op Philipp Nicolai's *Wie schön leuchtet der Morgenstern* (1599). In het tweede deel *Der du bist dem Vater gleich* voor tenor (6) en natuurlijk het slotkoraal *Lob sei Gott dem Vater ton* (8), de laatste strofe uit Luthers lied.

De uiteindelijke vorm van deze cantate, waarin opmerkelijk genoeg de gebruikelijke recitatieven ontbreken, is uniek in de compositiepraktijk van Bach. De tekstuele cohesie die juist door de recitatieven wordt bewerkstelligd, is nu volkomen losgelaten om een muzikale eenheid te bereiken door het herhaald terugkeren van de hymnemelodie.

Wat staat er nog meer op het programma?

Inderdaad, niet alleen cantate 36 staat op de lessenaars. De vesper opent met de sinfonia van BWV 209, een wereldse cantate uit 1647 voor sopraan met de fraaie titel *Non sa che sia dolore* (Hij weet niet wat verdriet is, die scheidt van zijn vrienden en niet te gronde gaat...). Deze instrumentale sinfonia is geschreven voor strijkers en continuo met een zogenaamde

obligate, verplichte dwarsfluitpartij (traverso). Obligate fluitpartijen komen in de ons overgeleverde cantates niet heel frequent voor. Vandaar dat zaterdag dat instrument, bespeeld door BCB-musicus van het eerste uur Dieks Visser, nu eens extra aandacht krijgt.

Ook in het tweede werk op het programma, de triosonate in G BWV 1038, gecomponeerd ergens tussen 1732-1735, heeft de fluit naast solo viool en continuo een glansrol.

Het is meer dan waarschijnlijk dat Bach deze vierdelige sonate componeerde als muzikaal leider van het collegium musicum in Leipzig, ook al ontbreekt zijn handtekening op het manuscript.

Vanaf 1729 klonken er zo'n 500 (wekelijkse) concerten in de ruim tien jaar dat Bach verbonden was aan het collegium musicum. Die concerten vonden plaats in het koffiehuis van Gottfried Zimmermann in Leipzig. Als tegenhanger van het religieuze werk voor de kerk, kon Bach zich hier uitleven in allerlei vormen van kamermuziek, waarin hij begaafde leerlingen (onder wie ook zijn zonen) kon laten excelleren.

Opmerkelijk in sonate 1038 is dat de violist 'scordatura' moet spelen. Het komt er kort gezegd op neer, dat de violist zijn twee hoogste snaren een hele toon naar beneden stemt, zoals Bach voorschrijft. Waarschijnlijk wilde Bach een mildere klankkleur bereiken, die beter met de fluit combineert. Scordatura (het omstemmen van een strijkinstrument om een speciaal effect te bereiken) werd vooral in de Duitse vroege Barok veel toegepast, maar was in Bachs tijd al bijna in onbruik geraakt.

Hoe dat klinkt? Concertmeester Hans Lub zal het vast willen demonstreren en toelichten.

U komt toch ook?

Nu zeker benieuwd hoe de tovenaars uit Leipzig zijn noten weer geniaal wist te schikken en herschikken! Een goede reden dus om zaterdag 26 november om 17.00 uur in de Pauluskerk present te zijn en o.a. deze duurzame cantate te inhaleren. Schwingt freudig euch empor!

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– foto's van solisten (bijlagen), alle rechten vrij